

11-stu dla Białegostoku

Projekt edukacyjny poświęcony białostockiej niepodległości 1918/1919

O projekcie

Historia białostockiej niepodległości

Scenariusze warsztatów

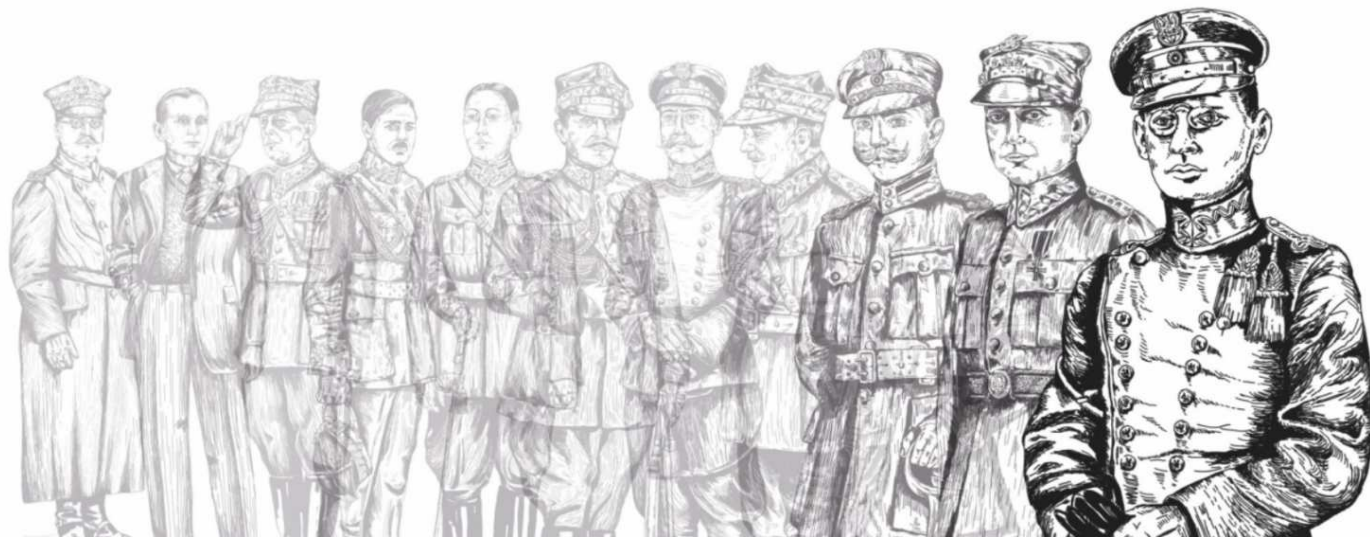
Narodowe Święto Niepodległości

Warsztaty z uczniami Zespołu Szkół Mechanicznych w Białymstoku. Fot. S. Skibicki

niepodległa

O projekcie

Celem projektu było budowanie wiedzy historycznej białostoczan, w szczególności młodzieży ze szkół ponadpodstawowych, na temat białostockiej niepodległości. Narracja historyczna została oparta o historie jedenastu polskich żołnierzy, którzy zaangażowali się w próbę przejęcia miasta w dniach 11-14 listopada 1918 r. Przedsięwzięcie zakończyło się porażką, a miasto odzyskało niepodległość dopiero 19 lutego 1919 r. Historia ta jest świadectwem niezwykłego patriotyzmu polskich żołnierzy. Działania projektowe pozwoliły na zaprezentowanie wydarzeń i postaci z nieznanego dotąd historii lokalnej.

Kluczowym elementem projektu była wystawa, podczas której zaprezentowane zostały sylwetki jedenastu bohaterów białostockiej niepodległości. Wersja elektroniczna wystawy dostępna jest na stronie internetowej projektu. Prezentowane tam portrety, biogramy żołnierzy oraz gotowe materiały historyczne i edukacyjne stanowią niedostępne nigdzie indziej źródło wiedzy, które pozwala odkryć kolejne fragmenty historii miasta.

W oparciu o wystawę „11-stu bohaterów” przygotowano ofertę warsztatów historycznych dla młodzieży. Podczas spotkań warsztatowych, w których wzięło udział ponad 800 uczniów, wykorzystywano nie tylko metody budujące wiedzę historyczną, ale także pogłębiające umiejętności społeczne. Uwaga uczestników skupiała się na losach żołnierzy, a patriotyczna postawa białostockiej młodzieży podczas zrywu niepodległościowego wywarła na uczniach szczególne wrażenie. Szczególnie bliskie uczestnikom było przywołanie postaw białostockiej młodzieży gotowej walczyć o niepodległość. Z uwagi na duże zainteresowanie, warsztaty „O wolne miasto” oraz „Oni i my” zostały włączone do stałej oferty edukacyjnej Muzeum na rok szkolny 2022/2023.

Finałem projektu były muzealne obchody Narodowego Święta Niepodległości – niemal 1500 osób odwiedziło wystawę „11-stu bohaterów” i wzięło udział w wykładach oraz warsztatach plastycznych. Przez cały dzień wolontariusze dystrybuowali w siedzibie Muzeum oraz w centrum Białegostoku jednodniówki poświęcone białostockiej niepodległości.

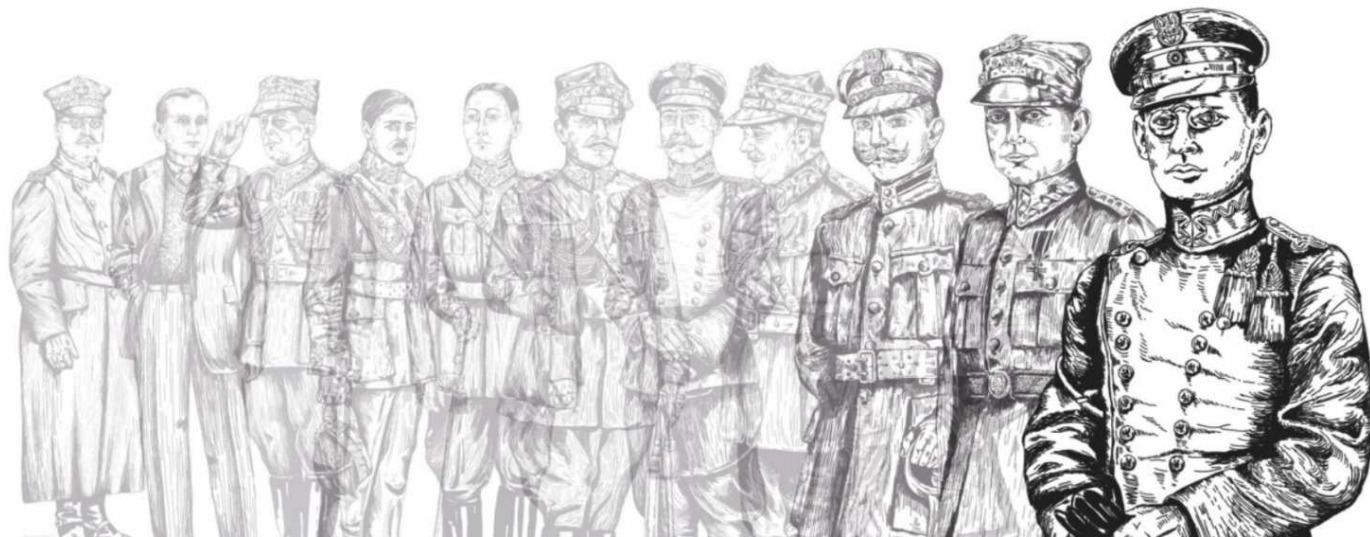
Zadanie zostało zrealizowane dzięki współpracy z Zespołem Szkół Mechanicznych im. Świętego Józefa oraz VI Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Zygmunta Augusta w Białymstoku.

Projekt dofinansowano ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022 w ramach Rządowego Programu Dotacyjnego „Niepodległa”

Wszystkie efekty projektu są dostępne na stronie internetowej projektu www.mwb.com.pl/11stu na wolnej licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – na tych samych warunkach 3.0 Polska.

niepodległa

Historia białostockiej niepodległości

11 listopada 1918 roku niemieccy żołnierze okupujący Białystok wypowiedzieli posłuszeństwo swoim oficerom. Byli gotowi oddać miasto Polakom za cenę bezpiecznego powrotu do domu. Polscy żołnierze, działający dotąd w konspiracji, podjęli otwartą próbę odzyskania miasta. Zorganizowane zostały oddziały samoobrony i milicji, które bez trudu przejęły najważniejsze punkty w mieście. Przez trzy dni, od 11 do 14 listopada 1918 roku, Białystok był w rękach polskich.

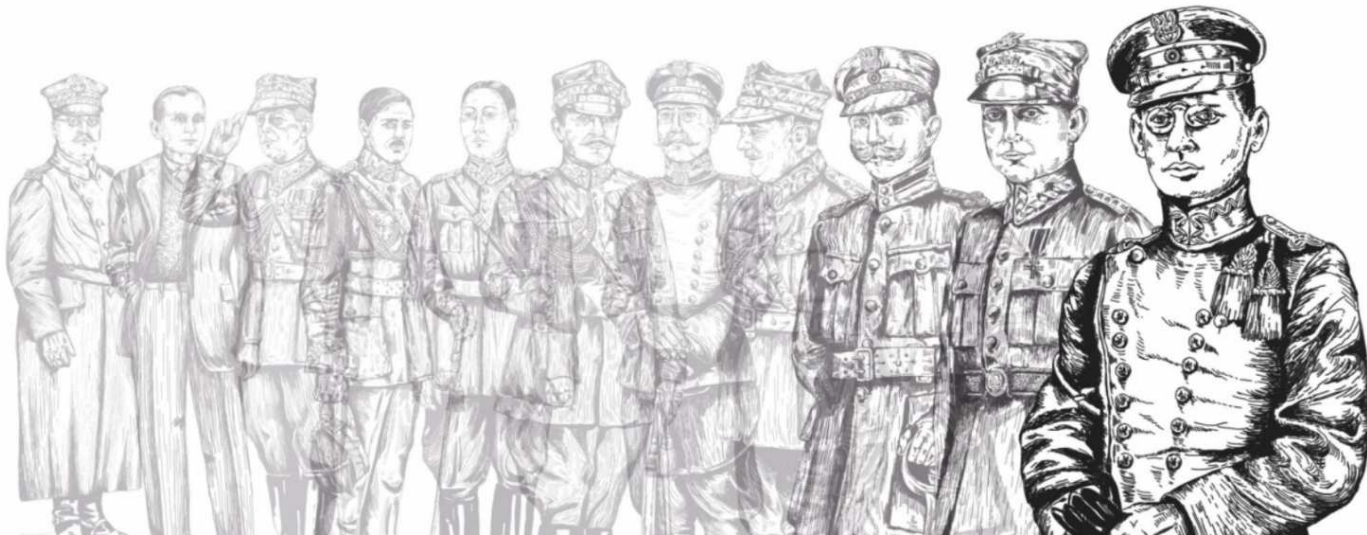
Po trzech dniach, 14 listopada 1918 roku, dziesięciokrotnie liczniejsze siły niemieckie spacyfikowały niepodległościowy zryw białostoczan. Niemcy chcieli mieć miasto pod kontrolą jeszcze przez kilka miesięcy – linia kolejowa Kowel-Brześć-Białystok-Grajewo była strategiczną drogą ewakuacji dla około 400 000 żołnierzy niemieckich, pozostających na wschodzie. Podpisano stosowane ugody polsko-niemieckie, na mocy których polskie oddziały otrzymały rozkaz zaniechania wszelkich działań zaczepnych wobec strony niemieckiej.

Mimo porażki walczone dalej, tym razem drogą dyplomatycznych rozmów i pertraktacji. Jednocześnie, na zachód od linii brzegowej Narwi, formowano lokalne oddziały wojskowe, do których zgłaszali się liczni ochotnicy. 17 listopada 1918 roku w Łapach powołany został tymczasowo Białostocki Okręg Wojskowy. W grudniu obowiązki dowódcy przejął ppłk Stefan Paślawski, mianowany jednocześnie dowódcą Białostockiego Pułku Strzelców. Planowano, by jednostka ta, z racji lokalnego charakteru, jako pierwsza wkroczyła do Białegostoku, po tym jak miasto opuszczą oddziały armii niemieckiej. Zgodnie z rozkazami polskiego dowództwa Białystok miał zostać zajęty późnym wieczorem 19 lutego 1919 roku.

Lokalna młodzież była prężnie zaangażowana w działania niepodległościowe Białegostoku z przełomu 1918/1919 roku. Uczniowie Gimnazjum Realnego wzięli udział w wolnościowym zrywie białostockich patriotów w dniach 11-14 listopada 1918 roku. Pod komendą nauczyciela Tuśkiewicza zorganizowali ponad 50-osobowy oddział i objęli posterunki wartownicze w najważniejszych punktach miasta. Dziewczęta zaś otrzymały zadanie uszycia specjalnych opasek na rękaw dla członków nowo formowanych oddziałów samoobrony i milicji. Po stłumieniu polskiej rewolty przez siły niemieckie większość gimnazjalistów schroniła się w pobliskich Łapach i zasilila szeregi organizowanego tam Białostockiego Pułku Strzelców. Wielu z nich powróciło do rodzinnego miasta 19 lutego 1919 roku.

niepodległa

Scenariusze warsztatów

Tytuł: O wolne miasto

Uczestnicy: uczniowie i uczennice szkół średnich

Cele:

- zapoznanie uczniów z procesem odzyskania niepodległości przez Białystok, porównanie wydarzeń białostockich z innymi regionami kraju;
- przekazanie wiedzy o bohaterach białostockiej niepodległości: polskich żołnierzach oraz młodzieży z gimnazjum;
- budowanie postaw patriotycznych wśród młodzieży;
- zachęcenie uczestników do aktywnego poznawania historii lokalnej;
- kształcenie umiejętności: pracy w grupie, budowania relacji, rozwiązywania trudnych sytuacji, różnych form komunikowania się.

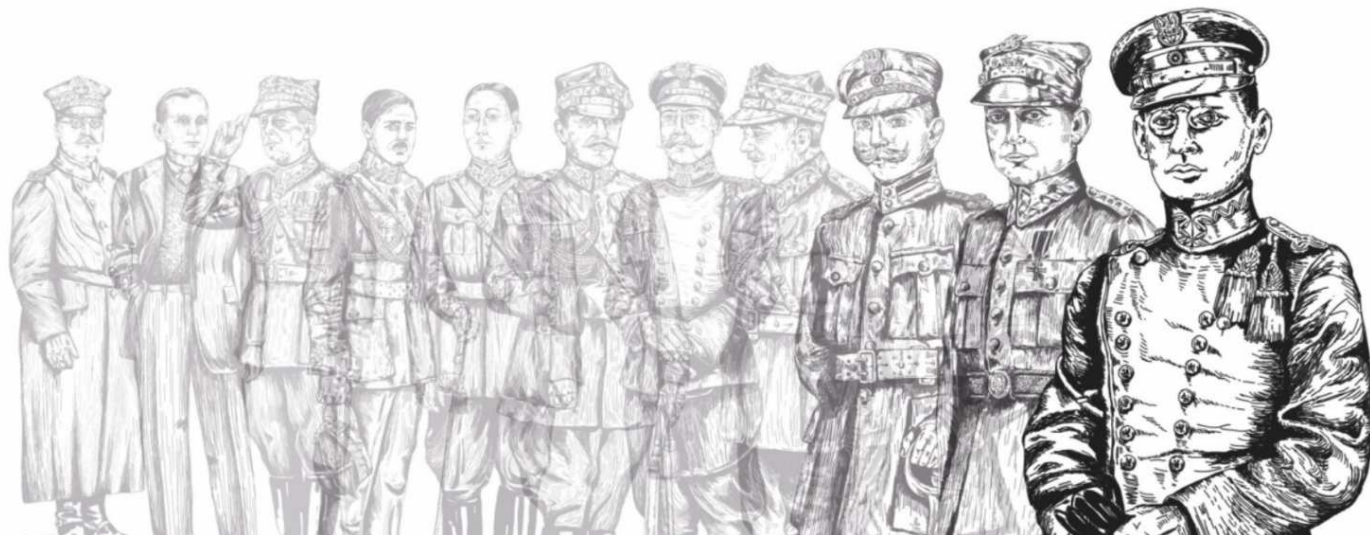
Czas trwania: 60 min.

Załączniki niezbędne do realizacji scenariusza dostępne na: www.mwb.com.pl/11stu/materialy

Warsztaty z młodzieżą. Fot. S. Skibicki

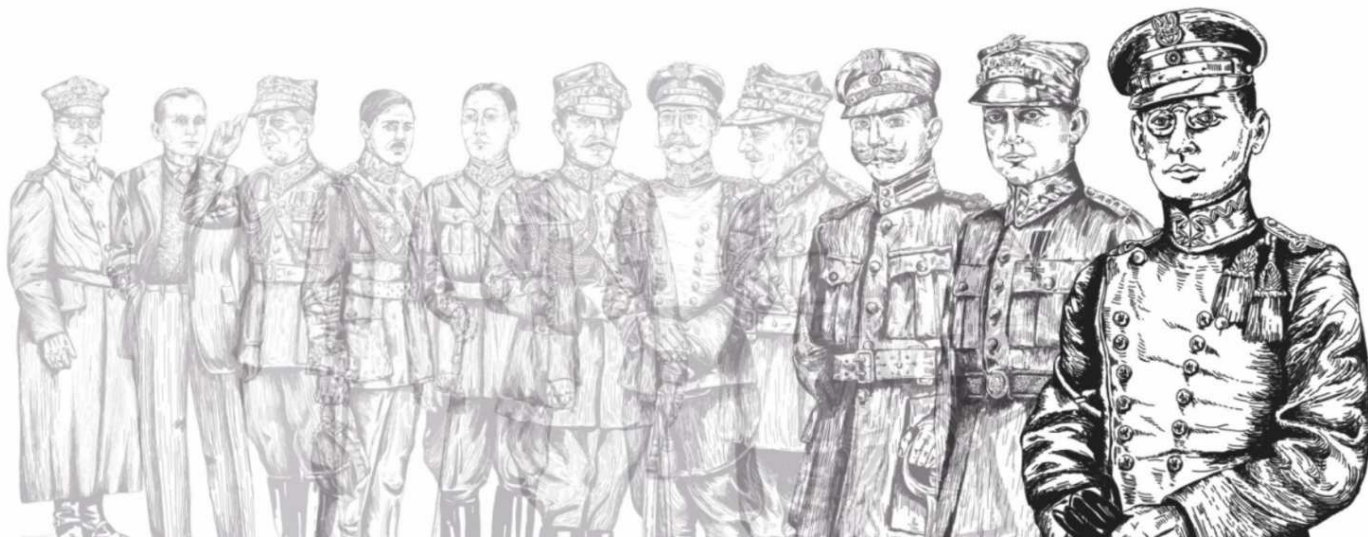
niepodległa

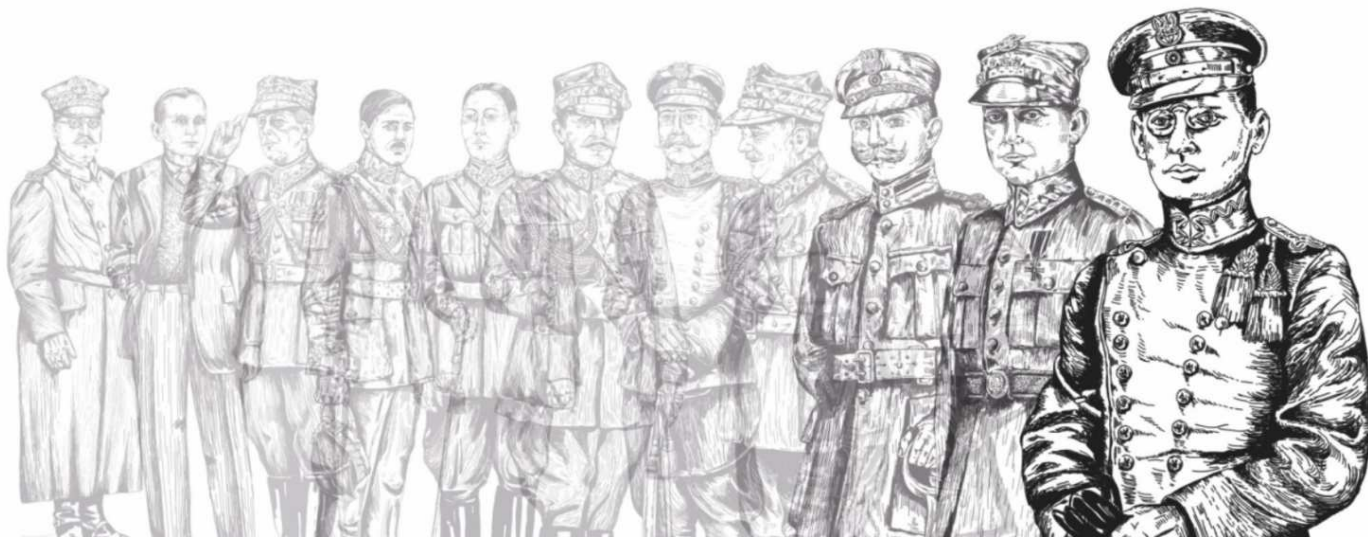
Przebieg:

	Czas	Opis	Materiały
Wprowadzenie	10'	Edukator wprowadza w tło historyczne. Opowiada o najważniejszych wydarzeniach z historii Polski, od rozbiorów I RP do końca I wojny światowej. Poproszeni kolejni uczestnicy wypisują na kartkach A4 najważniejsze wydarzenia. Układają na podłodze, tak by później można było do tego wrócić. Edukator przytacza realia życia w Białymstoku w przeddzień wolności. Opowiada o sytuacji Białegostoku w listopadzie 1918 r. i wydarzeniach kilku dni, które miały doprowadzić do wyzwolenia miasta. Wskazuje kolejne sylwetki bohaterów walczących o białostocką niepodległość. Przywołuje postawy białostockiej młodzieży. Opowieść kończy na lutym 1919 r.	wydruki portretów 11-stu bohaterów białostockiej niepodległości, powieszona na ścianie w sali;
Opis zasad gry	5'	Edukator dzieli grupę na zespoły, maks. 5. Wyjaśnia zasady gry: <i>Każdy zespół wybiera sobie nazwę. Każdy zespół musi rozwiązać co najmniej 5 zadań z 6 przygotowanych na sali. Każdy zespół rozpoczyna realizację gry od wylosowanego punktu, potem sam wybiera punkt, którego zadania będzie wykonywał (a który w danym momencie jest wolny), Trzeba określić, że na wykonanie wszystkich zadań zespoły mają 30 min.</i>	

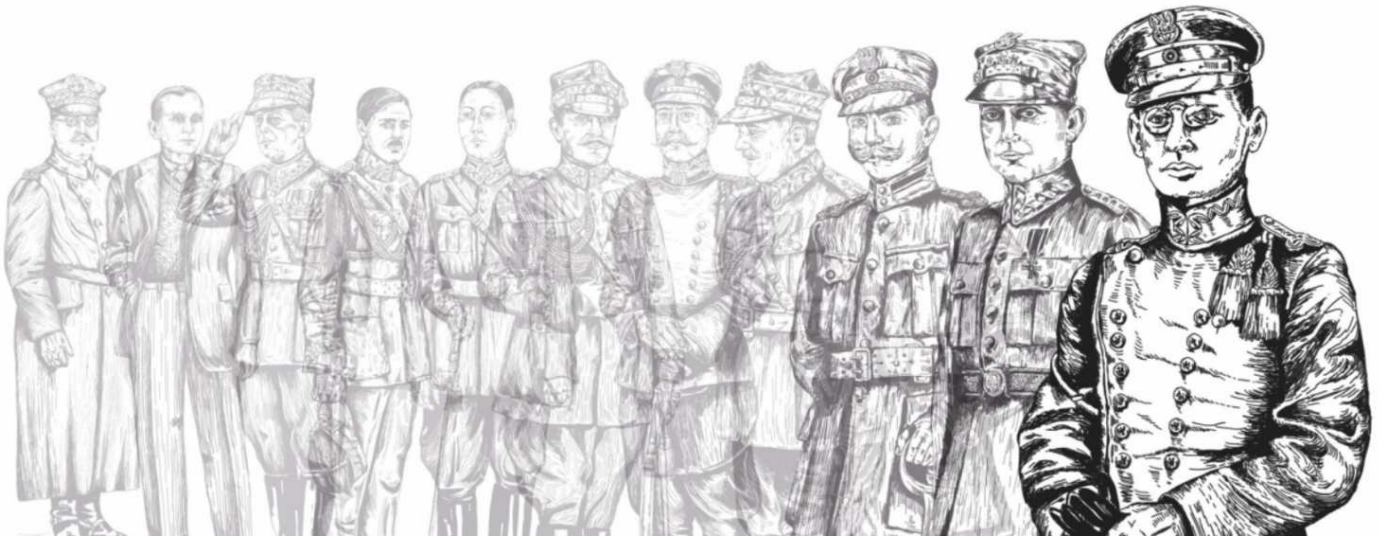
niepodległa

Punkt 1	5'	<p>OU na danym punkcie losują jedną kopertę</p> <p>Instrukcja: <i>Przeczytaj uważnie załączone trzy życiorysy; do której postaci z wystawy wg. WAS pasują. Dopasujcie opisy do sylwetek, przymocujcie je do plansz za pomocą taśmy malarskiej. Podpiszcie je nazwą zespołu.</i></p>	<p>karta z napisem: „<i>Punkt 1 - wylosuj jedną kopertę, wykonaj zadanie</i>”;</p> <p>5 kopert z 2 dowolnymi życiorysami wojskowych w każdej taśma malarska;</p>
Punkt 2	5'	<p>OU na danym punkcie losują jedną kopertę</p> <p>Instrukcja: <i>Z załączonych puzzli ułóżcie dwie fotografie dawnego Białegostoku. Przyklejcie te fotografie na wielki arkusz szarego papieru, obok innych fotografii. Podpiszcie je nazwą zespołu.</i></p>	<p>karta z napisem: „<i>Punkt 2 - wylosuj jedną kopertę wykonaj zadanie</i>”;</p> <p>5 kopert, w każdej 2 pocięte w puzzle fotografie dawnego Białegostoku (do samodzielnego przygotowania);</p> <p>klej x 5;</p> <p>wielki arkusz szarego papieru;</p>
Punkt 3	5'	<p>OU na danym punkcie otrzymują krzyżówkę do rozwiązania, hasło kluczowe: BIAŁYSTOK.</p> <p>Instrukcja: <i>rozwiążcie krzyżówkę. Podpowiedzi do haseł znajdziecie na stronie internetowej “11-stu dla Białegostoku”.</i></p> <p><i>Przyklejcie rozwiązaną krzyżówkę w miejscu do tego przeznaczonym.</i></p>	<p>karta z napisem: „<i>Punkt 3 - wylosuj jedną kopertę wykonaj zadanie</i>”;</p> <p>5 egz. wydrukowanej krzyżówki;</p> <p>ołówki x 5, klej x 5;</p> <p>arkusz szarego papieru;</p>

Punkt 4	5'	<p>OU na danym punkcie losują kopertę, w środku wypisanych 5 różnych miejsc we współczesnym Białymstoku.</p> <p>Instrukcja: <i>Podejdźcie do wielkoformatowego planu miasta Białegostoku z 1937 r. Zapiszcie nazwy miejsc z koperty na kartkach samoprzylepnych wraz z nazwą zespołu. Następnie umieśćcie wszystkie na mapie.</i></p>	<p>karta z napisem: „<i>Punkt 4-wylosuj jedną kopertę wykonaj zadanie</i>”;</p> <p>wydrukowany wielkoformatowy plan Białegostoku z 1937 r.;</p> <p>5 kopert z wypisanymi miejscami w Białymstoku, w każdej po 2 miejsca;</p> <p>kartki samoprzylepne w 5 kolorach i flamastry;</p>
Punkt 5	10'	<p>OU na danym punkcie otrzymują 5 opisów wydarzeń roku 1918 i 1919 w Białymstoku (relacje, wspomnienia, wycinki z gazet z okresu).</p> <p>Instrukcja: <i>Przeczytajcie uważnie załączone opisy wydarzeń i ułóżcie je w kolejności chronologicznej. (...)</i></p> <p><i>Przyklejcie w obranej kolejności na arkuszu szarego papieru.</i></p>	<p>karta z napisem- „<i>Punkt 5</i>” i instrukcją.</p> <p>źródła historyczne: 5 kompletów po 5 opisów;</p> <p>klej x 5;</p> <p>arkusz szarego papieru;</p>
Punkt 6	5'	<p>OU na danym punkcie otrzymują 6 map pokazujących zmieniające się granice państwa polskiego z okresu XVIII-XX w.</p> <p>Instrukcja: <i>ustalcie w jakiej kolejności należy ułożyć 6 map pokazujących jak zmieniły się granice państwa polskiego na przestrzeni 200 lat. Przyklejcie we właściwej waszym zdaniem kolejności we wskazanym miejscu.</i></p>	<p>karta z napisem- „<i>Punkt 7 + tekst instrukcji</i>”;</p> <p>5 kopert w każdej zestaw 6 map: <i>Rzeczpospolita Obojga Narodów, I rozbiór, II rozbiór, III rozbiór, Królestwo Polskie, II RP, III RP; do samodzielnego przygotowania;</i></p> <p>klej x 5,</p> <p>arkusz papieru szarego.</p>

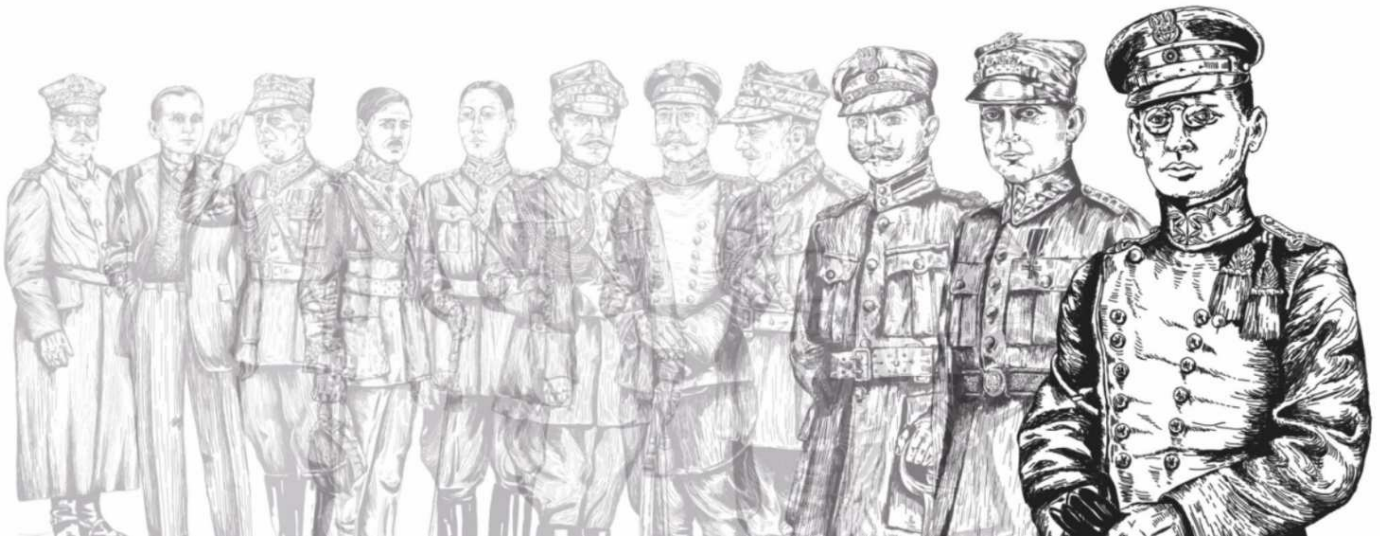
Podsumowanie	10'	<p>Edukator podaje laureatów gry, którzy ukończyli wszystkie zadania.</p> <p>Omawia wspólnie wypracowane materiały.</p> <p>Porządkuje wiedzę o procesie odzyskania przez Białystok niepodległości.</p>	<p>arkusze z efektami pracy wszystkich grup: naklejonymi odpowiedziami, mapami, zdjęciami z puzzli.</p>
--------------	-----	--	---

Warsztaty z uczniami Zespołu Szkół Gastronomicznych. Fot. S. Skibicki

niepodległa

Tytuł: Oni i my

Uczestnicy: uczniowie i uczennice szkół średnich

Cele:

- przybliżenie uczestnikom nieznannej historii Białegostoku;
- zapoznanie z sylwetkami żołnierzy i młodych ludzi walczących o niepodległość Białegostoku w 1918 r.;
- budowanie postaw szacunku do ojczyzny;
- uświadomienie znaczenia wartości wolności i niepodległości;
- przygotowanie młodzieży do świadomego celebrowania Święta Niepodległości,
- kształcenie umiejętności: pracy w grupie, rozwiązywania wspólnie różnych zadań, argumentowania, osiągnięcia konsensusu.

Czas trwania: 60 min.

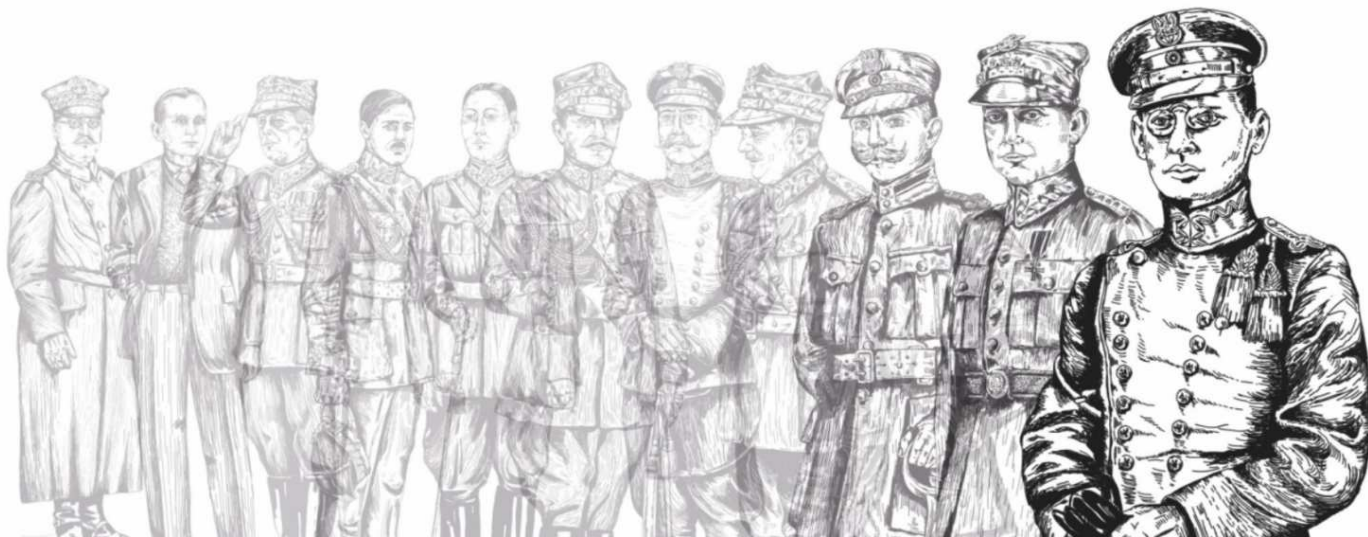
Załączniki niezbędne do realizacji scenariusza dostępne na: www.mwb.com.pl/11stu/materialy

Warsztaty z młodzieżą. Fot. M. Wilczko

niepodległa

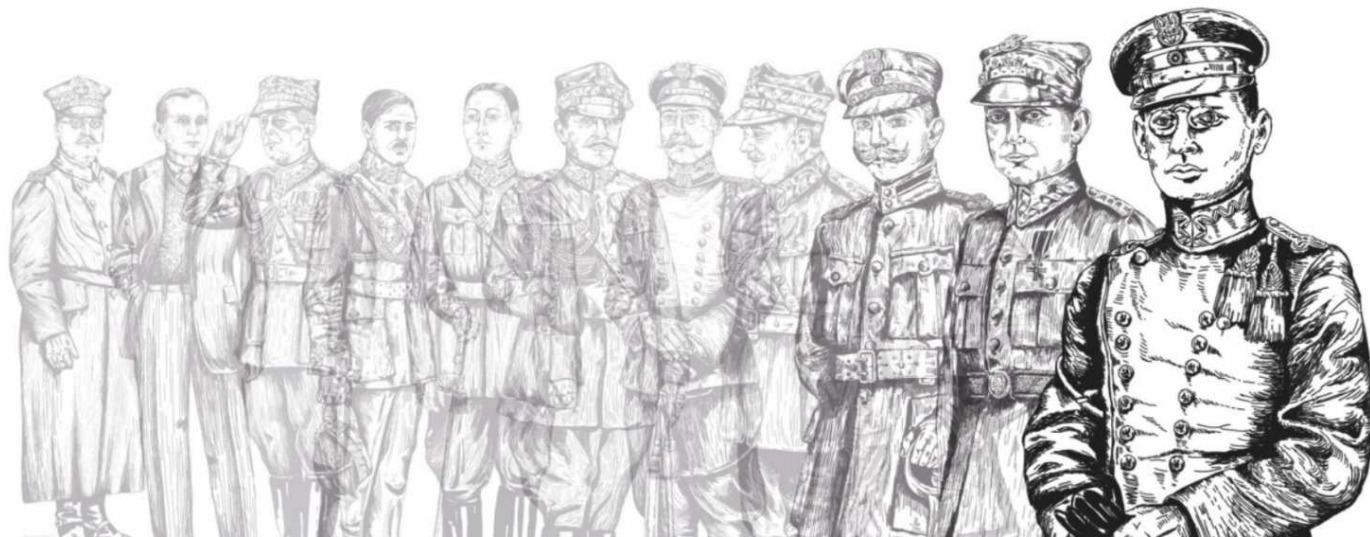

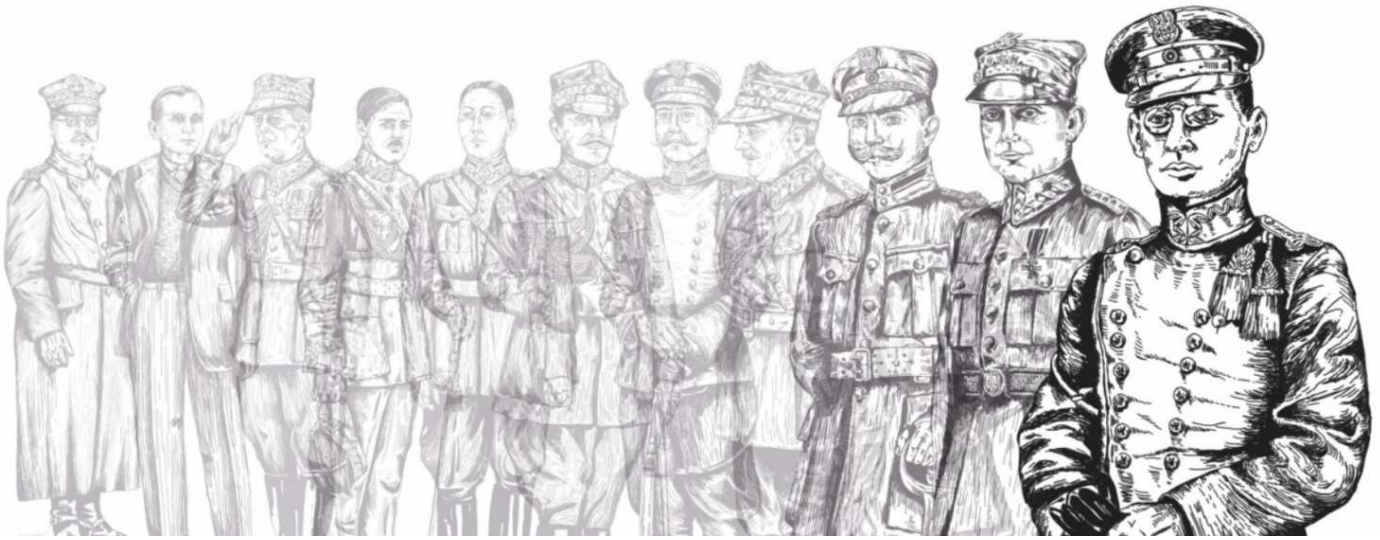
Przebieg:

	Czas	Opis	Materiały
Wprowadzenie	8'	Edukator wprowadza w tło historyczne, opowiada o najważniejszych wydarzeniach z historii Polski, od rozbiorów I RP do końca I wojny światowej. Poproszeni kolejni uczestnicy wypisują na kartkach A4 najważniejsze wydarzenia. Układają na podłodze, tak by później można było do tego wrócić. Edukator przytacza realia życia w Białymstoku w przeddzień wolności. Opowiada o sytuacji Białegostoku w listopadzie 1918 r. i wydarzeniach kilku dni, które miały doprowadzić do wyzwolenia miasta. Wskazuje kolejne sylwetki bohaterów walczących o białostocką niepodległość. Przywołuje postawy białostockiej młodzieży. Opowieść kończy na lutym 1919 r.	wydruki portretów 11-stu wojskowych związanych z białostocką niepodległością, mazaki, kolorowe kartki A4;
Ćwiczenie 1. Skojarzenia	7'	Mapa myśli pn. „Wolność to dla mnie...” Na dużym arkuszu papieru edukator zapisuje hasło WOLNOŚĆ/NIEPODLEGŁOŚĆ . Rozdaje OU flamastry i po 3 karteczki samoprzylepne. Prosi o wypisanie po jednym słowie/skojarzeniu na każdej karteczce do ww. hasła. OU przyklejają swoje skojarzenia. Edukator grupuje podobne skojarzenia. Następnie omawia najczęściej wymienione hasła. Prosi grupę o wysnucie wniosku: jak dziś młodzi ludzie rozumieją wolność? Jakie miejsce zajmuje tu życie w wolnej ojczyźnie?	duży arkusz szarego papieru, małe karteczki samoprzylepne, flamastry;

niepodległa

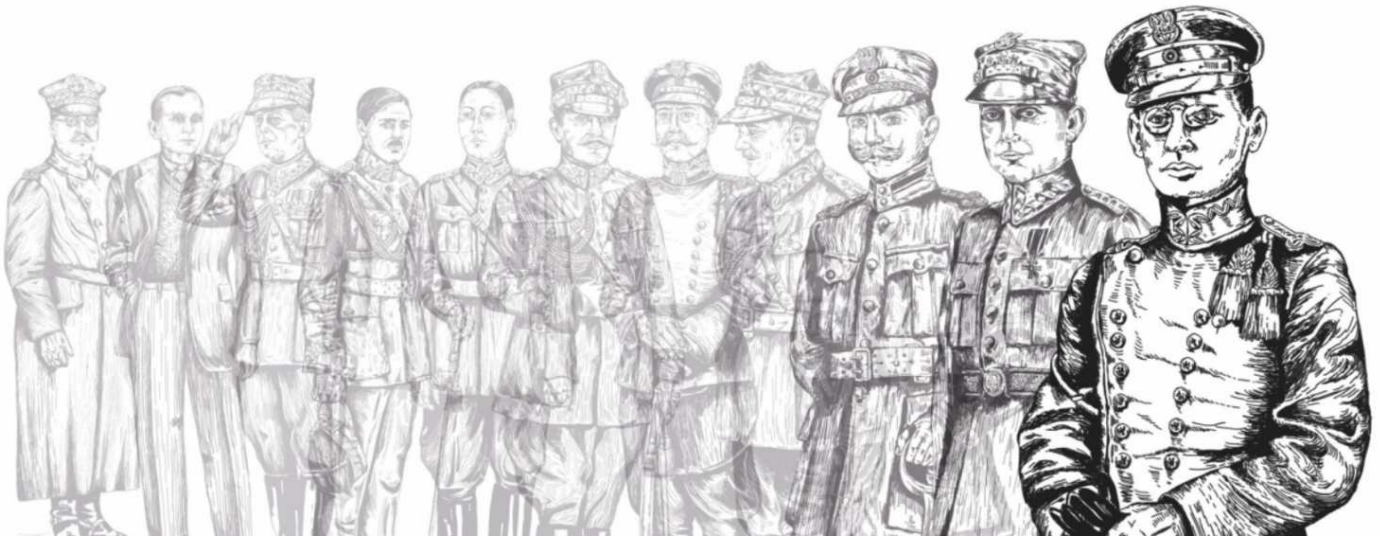

<p>Ćwiczenie 2. Wartości „oni i my”</p>	<p>10’</p>	<p>Edukator wedle dowolnej metody dzieli OU na 5 zespołów. 4 zespoły losują po 2 życiorysy wojskowych. W trakcie lektury tekstu zespoły identyfikują, jakie 2 kluczowe wartości przyświecały danym bohaterom, w czym mogą być wzorem dla „współczesnych”/ co jest aktualne do dzisiaj, a co nie? 5 zespół otrzymuje opis postaw młodzieży wobec wydarzeń listopadowych w Białymstoku. Po zapoznaniu się z tekstem wybierają dwie wartości, które w życiu tych ludzi były najważniejsze. Każdy zespół opowiada krótko o swoich bohaterach i ich wartościach. Edukator zapisuje wartości na flipcharcie. Porównanie wartości OU z wartościami bohaterów.</p>	<p>8 kart z życiorysami wojskowych, karta z opisem zaangażowania młodzieży w białostocką niepodległość; flipchart + flamastry;</p>
<p>Ćwiczenie 3. Debata</p>	<p>10’</p>	<p>Przed spotkaniem edukator wykleja taśmą malarską linię dzielącą salę na dwie równe części. Jedną część oznacza jako ZGADZAM SIĘ, drugą NIE ZGADZAM SIĘ. Prosi OU by ustawili się na tej linii. Odczytuje jedną z poniższych myśli: <i>Żyj wolnym i umieraj - śmierć nie jest najgorszym złem.</i> <i>Wolność polega na śmiałości.</i> <i>Nie ma czegoś takiego jak częściowa wolność.</i> <i>Jeśli nie jesteś gotów za to umrzeć, usuń ze swojego słownika słowo wolność.</i> Prosi OU o zajęcie stanowiska/miejsca w sali, czy zgadzają się z przytoczonym poglądem czy też nie. Edukator zachęca kilka osób do uzasadnienia decyzji. OU mogą zmienić miejsce jeśli poczuły się przekonane.</p>	<p>taśma malarska do wyklejenia linii przez środek sali; karta z napisem: ZGADZAM SIĘ; karta z zapisem: NIE ZGADZAM SIĘ; 4 sentencje nt. wolności;</p>

Ćwiczenie 4.	20'	<p>Edukator dzieli grupę na 3-5 zespołów. Każda grupa ma zadanie zaprojektować pierwszą stronę Dziennika Muzealnego. Tematem tej strony ma być odbyty warsztat w Muzeum, historia białostockiej niepodległości oraz zaproszenie do wspólnego świętowania 11 listopada. Projekt strony ma być wykonany metodą kolografii. OU wyklejają matryce za pomocą papierów o różnych fakturach, następnie za pomocą wałków drukarskich nanoszą farbę i wykonują odbitkę gazetki. Opcjonalnie wykonują stemple do stempłowania dat, nagłówków etc. Edukator zawiesza otrzymane odbitki na ścianie. Zaprasza zespoły do zaprezentowania i omówienia prac.</p>	<p>arkusze papieru A3, papiery o różnej grubości i fakturze, kleje, ołówki, nożyczki, wałki drukarskie, farby drukarskie w różnych kolorach, pianki + kawałki styrodur do wykonania stempli.</p>
Podsumowanie	5'	Podsumowanie spotkania. Wnioski.	

niepodległa

Narodowe Święto Niepodległości

W programie Narodowego Święta Niepodległości znalazły się: prezentacja wystawy „11-stu bohaterów”, oprowadzanie kuratorskie z udziałem tłumacza Polskiego Języka Migowego, wykład poświęcony białostockiej niepodległości oraz warsztaty plastyczne. Przez cały dzień wolontariusze Muzeum rozdawali bezpłatne jednodniówki poświęcone procesowi odzyskiwania niepodległości przez Białystok.

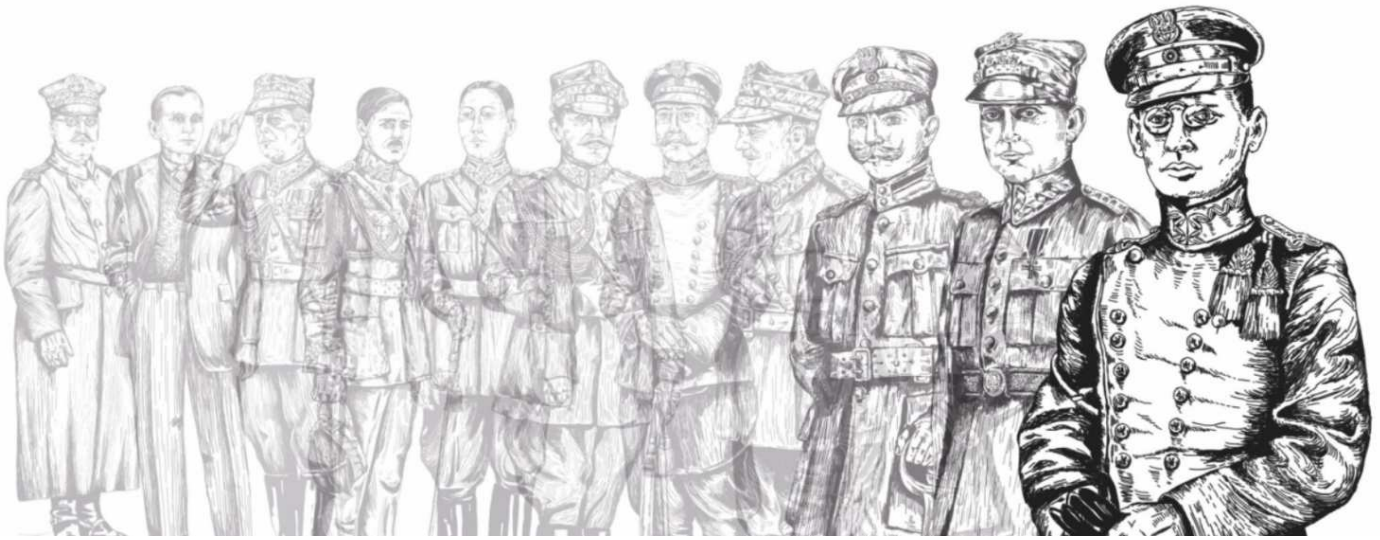

Wolontariuszki Muzeum kolportujące bezpłatne egzemplarze okolicznościowej jednodniówki.

Fot. Ł. Komosa

niepodległa

Wszystkie treści historyczne opracowane w ramach projektu znajdują się na stronie:

www.mwb.com.pl/11stu

Materiały dostępne na licencji Creative Commons
Uznanie Autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 Polska

Opracowanie: Marzena Wilczko, Róża Gajek

Opracowanie merytoryczne: Marek Gajewski

Redakcja: ist Katarzyna Pawlińska-Gudel

Fotografie: Szczepan Skibicki, Łukasz Komosa

Projekt zrealizowany przez

Muzeum Wojska w Białymstoku

www.mwb.com.pl

wiepodlega

